

Zakšín

Osada Zakšín je zmíněna prvně v roce 1402, kdy čtvrtý syn Jindřicha Berky z Dubé Václav v dědickém podílu dubského panství získal k hradu Čap mimo jiné ves Deštnou a Zakšinu. K Zakšínu (Sakschen) patřila samota Häuselkamm a část Zakšína zvaná Sandweg. A pod katastrální území Zakšín náleží i osada Bukovec. Většina vsi Zakšín se rozkládá v údolí směrem k Pavličkám, kudy protéká Zakšínský potok, který se pak vlévá do Liběchovky. Tři zakšínské mlýny vznikaly postupně, nejstarším je čp. 11 Bauernmühle na Zakšínském potoce (někdy také nazývaným Květnice), ve 20. století se mlýnu říkalo také Königsmühle, podle majitelů manželů Königových. V místě tohoto mlýna stál pravděpodobně mlýn Voldanov, zmiňovaný již roku 1402. Mlýn čp. 8 nejbližší k Deštné se nazýval Nový mlýn (Neumühle), byl postaven na přelomu 17. a 18. století. Místní vzpomínají, jak jeho turbína ve dne poháněla pilu a v noci pouliční osvětlení. Třetí ze zakšínských mlýnů čp. 1 leží na Liběchovce směrem k Bukovci, proto se mu také říká Bukovecký mlýn, pochází z 2. poloviny 18. století.

Zajímavou stavbou Zakšína je tak zvaná vila Kukačka (Villa Kukuk či také Kukuck), kterou postavil velkoobchodník Kukuk v druhé polovině 19. století. Na křižovatce stojí velká zájezdní hospoda, nyní mimo provoz, naproti ní za autobusovou zastávkou býval park s pomníkem obětem I. světové války. V Zakšíně stojí řada zajímavých objektů lidové architektury, památkově chráněné jsou čp. 29 a 42. Celá osada leží v CHKO Kokořínsko-Máchův kraj.

Nad osadou Zakšín se dochovaly zbytky skalního sídla, jeho současný název Pustý zámek vychází z pojmenování lokality ve starých německých mapách (Wüstes Schloss). Předpokládá se, že právě toto opevněné sídlo je v historických pramenech zmiňovaný hrad Zakšina, či Zakšín, po kterém se psal v první polovině 15. století Václav Berka a pak i jeho potomek Aleš Zakšínský. Běžně se uvádí, že Václav, čtvrtý syn Jindřicha Berky z Dubé, zvaného Jednooký, získal v roce 1402 při dělení majetku hrad Čap se vsí Tuhancem, dvory a vsí ve Lhotě, v Deštné, v Zakšíně, v Dobřeni a ve Vidimi, pole na Hradištku (na Rači) a Závorách (u Hradištku), mlýn Voldanov a les Dubovou Horu. Ale protože mu Čap z nějakého důvodu nevyhovoval, vybudoval si jako své sídlo právě hrad Zakšín.

Archeolog PhDr. František Gabriel v knize "Hrady okresu Česká Lípa" dokládá, že archeologické nálezy datují vznik hradu nad osadou Zakšín již do 13. století. Tedy o více než sto let dříve než jej získal Václav. Další keramické nálezy pocházejí až z doby kolem roku 1400. Díky těmto faktům lze předpokládat, že Václav své sídlo zbudoval na místě mnohem staršího hradu. Zda Pustý zámek je skutečně hrad Zakšina, nelze ovšem v současné době potvrdit. Omylu se starší autoři, například F. Bernau, či B. Kinský dopustili i v domněnce, že východně od hradu na ostrožně Rač (Hradištko) stával v 17. století dvůr Hradečko Jiřího Maxe z Maxů. Dle PhDr. Gabriela zcela prokazatelně stál Maxův dvůr Hradečko u Mnichova Hradiště.

Lokalita Pustého zámku je zajímavá tím, jak objekty hradu využívaly skalní terén. Hradní areál se dělí na tři části, oddělené skalními rozsedlinami - příčnými příkopy. Celé hradiště od skalnatého hřbetu odděluje obloukovitý příhrádek, za nímž následuje hluboký šíjový příkop, se znatelným přisekáním stěn. Ze šikmé stěny příkopu vystupuje mohutný pilíř s oblými nárožními. Na protilehlé straně příkopu je tesaná jáma – nejspíše pro závaží padacího mostu. Pozůstatky zástavby lze vysledovat jen na druhém a třetím oddíle hradu, první (příhrádek) pravděpodobně sloužil jen k posílení obrany. Dochovanými stopami po stavbách jsou především tesaná podvalí (prohlubně) po hradních stavbách, četné kapsy i tzv. dráže na uložení trámů, ale i část okna, okrouhlý objekt - zřejmě cisterna na vodu, a další. V třetí části hradu jsou zbytky objektu, který mohl být hradní kaplí, a tesaná schodiště. Lokalita spadá do CHKO Kokořínsko – Máchův kraj a samotný Pustý zámek je veden jako nemovitá kulturní památka. Velmi vděčným turistickým cílem je skalnatá plošina Rač nad hradem, poskytující nádherný výhled a obsahující bizarní skalní útvary (např. tzv. Trubadúr).